HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ביישוב לא עבידנא מפני שינוי המחלוקת במדבר מאי א"ל הכי אמר רב אמי [א]ביישוב אסור במדבר מותר רב נתן בר אסיא אזל מבי רב לפומבדיתא בי"ט שני של עצרת שמתיה רב יוסף א"ל אביי ולנגדיה מר נגדי א"ל (א) עדיפא עבדי ליה (א)[ב]דבמערבא (ב)מימנו אנגידא דבר בי רב ולא מימנו אשמתא א"ד נגדיה רב יוסף א"ל אביי נשמתיה מר דרב ושמואל דאמרי תרוייהו [ג]מנדין על שני ימים טובים של גליות א"ל [ד]ה"מ איניש דעלמא הכא צורבא מדרבנן הוא דטבא ליה עבדי דבמערבא מימנו אנגדתא דבר בי רב ולא מימנו אשמתא: כיוצא בו המוליך פירות שביעית וכו׳: ולית ליה לר׳ יהודה הא דתנן נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם אמר רב שישא בריה דרב אידי מילתא אחריתי קאמר ר׳ יהודה וה"ק או ממקום שלא כלו למקום שלא כלו ושמע שכלו במקומו חייב לבער ר׳ יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאייתינהו והא לא כלו להו למימרא דר׳ יהודה לקולא קאמר והאמר ר"א לא אמר רבי יהודה אלא לחומרא אלא איפוך אינו חייב לבער רבי יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאייתינהו והא כלו להו אביי אמר לעולם כדקתני וה"ק או ממקום שלא כלו למקום שכלו והחזירן למקומן ועדיין לא כלו אינו חייב לבער רבי יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאייתינהו והא כלו להו מתקיף לה רב אשי לרבי יהודה אטו אגבא דחמרא קלטינהו אלא אמר רב אשי בפלוגתא דהני תנאי דתנן (ג)הכובש שלשה כבשין בחבית אחת ר"א אומר אוכלין על הראשון ר׳ יהושע אומר אף על האחרון ר"ג אומר [ה]כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו רבינא אמר בפלוגתא דהני תנאי (ד)דתנן [ו]אוכלין בתמרין עד שיכלה האחרון שבצוער רשב"ג אומר

אוכלין

ביישוב לא עבידנא. מלאכה ביום טוב שני הואיל ונהגו בו איסור לא אשנה לעיניהם את המנהג: **דעדיפא מינה.** החמורה ממנה: **עבדי ליה.** עשיתי לו: **מימנו אנגדא דבר בי רב.** תלמיד שסרח היו נמנין להלקותו ולא לנדותו משום דשמתא חמורה וחוששין לכבוד התורה: **ולית ליה לר׳ יהודה כו׳.** דמשמע שיכול לומר לו בן מקום שלא כלו לבן מקום שכלו צא והבא לך אף אתה ממקום שהבאתי ותמצא שלא כלו שם לחיה ואכול מאותן שתביא (ב) ואותה שלך שיש לך בבית אסורין וטעמא משום דגדלו כאן ובזה המקום כלו אבל אני הבאתי את שלי ממקום היתר ואין כאן מחלוקת ולית ליה לר׳ יהודה לאסור משום חומרי מקום שהלך לשם ואפילו אין שם מחלוקת דהא ממקום שאין עושין למקום שעושין דטעמא לאו משום מחלוקת הוא ואסרינן ליה משום חומרי מקום שיצא משם: הכי גרסינן **מילתא אחריתי קאמר או ממקום שלא כלו למקום שלא כלו ושמע שכלו במקומן חייב לבער ורבי יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאייתינהו והא לא כלו**(ג)**: מילתא אחריתי קאמר.** תנא קמא: **ושמע שכלו במקומן חייב לבער.** ואע"ג דאין כאן חומרי מקום שיצא משם שבשעה שיצא עדיין לא היו נוהגין בהן חומרא: **ר׳ יהודה אומר צא.** יכול זה לומר לבני מקומו שיצא משם איני משנה ממנהגכם דהא הולכתים למקום שלא כלו וצא והבא לך משם ותוכל למצוא הרבה: **לחומרא אמרה רבי יהודה.** הכי הוה גמיר לה ר"א מרביה דרבי יהודה אמר לחומרא: **אלא איפוך.** תוספת זו שהוספנו על המשנה ואימא או ממקום שלא כלו למקום שלא כלו ושמע שכלו במקומן אינו חייב לבער דאין כאן משום חומרי מקום שיצא משם שכשהוציאם עדיין לא נאסרו ר׳ יהודה אומר יש כאן זילזול מקומו דאמרי ליה בני מקומו הראשון צא והבא לך מהיכא דאייתינהו ממקום שהבאתם ותמצא שכבר כלו: **לעולם כדקתני.** דלא איירי מתניתין במביא ממקומו למקום השוה לו אלא למקום שאין שוה לו: **והכי קאמר.** מתניתין המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער החזירן למקומן ועדיין לא כלו אינו חייב לבער ורבי יהודה מחמיר דאמרינן ליה צא והבא לך אף אתה מהיכא דאייתינהו השתא והא כלו להו: **גבא דחמרא קלטינהו.** גבו של חמור שהכניסן לתוך אותו מקום החמור קלטן בחומרי אותו מקום שלא יוכל להחזירן עוד הא לא גדלו שם ואינו אוכלן שם: **הכובש שלשה כבשים.** שלשה מיני ירק בחבית אחת של חומץ או של ציר כדי להתקיים: **אוכלין.** משלשתן: **על הראשון.** על סמך הראשון הממהר להיות כלה לחיה מן השדה דמשעה שיכלה אחד מהן מן השדה שלשתן אסורין דכבשייהו משוי להו כחד: **אף על האחרון.** על סמך מין הכלה אחרון ואוכל משלשתן ואע"פ שמין השנים כלה לחיה כבר. ותנא דמתני׳ ור׳ יהודה בהא פליגי דתנא קמא סבר לה כרבי יהושע דמיקל והכי מישתמעא למילתיה ממקום שלא כלו למקום שכלו כולן חייב לבער אבל כלו מקצתן אוכל אף ממין הכלה כר׳ יהושע דאוכלין אף על האחרון ר׳ יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מאותו המין מן השדה והרי לא תמצא בשדה ואסור כרבן גמליאל: **אוכלין בתמרים.** בכל ארץ יהודה עד שיכלה דקל האחרון שבצוער שהיא עיר התמרים ותנן לקמן [ע"ב] שלש ארצות לביעור שאין בני יהודה אוכלין משכלו בכל ארץ יהודה ואע"פ שלא כלו בגליל אבל אוכלין הן ביהודה ואפילו במקום שכלה עד שיכלה מקום אחרון שבכל ארץ יהודה לפי שחיה כשאינה מוצאה כאן הולכת למקום אחר והיא מתפרנסת שם ורחמנא תלה בה כדלקמן [שם]:

אוכלין

ביישוב לא עבדינן. אפילו בצינעא ואפילו דעתו לחזור דלא אפשר למלאכה בצינעא כמו שאר דברים:

(ה)**ממקום שכלו למקום שלא כלו חייב לבער.** תימה לר"י והלא אסור לשנות מפני המחלוקת אפילו לקולא כדאמר לעיל אין בזה מפני שינוי המחלוקת דמימר אמרי כמה בטלני איכא בשוקא הא אי לאו האי טעמא הוה אסור לשנות מפני המחלוקת [א] ומיהו יש לומר אי מדאורייתא חייב לבער משום מחלוקת לא יעבור על דברי תורה ועוד אור"י דלא שייך מחלוקת אלא בדבר שתלוי בגוף האדם אבל בפירות לא שייך מחלוקת דאמרינן ממקום שכלו בא:

אביי אמר לעולם כדקתני. לדבריו אין חסר כלום מן המשנה דרבי יהודה אדיוקא דמתניתין קאי [ב]:

הכובש שלשה כבשים. כגון לפת ובצל וקפלוט שאין ביעורן שוה רבי אליעזר אומר אוכלין על הראשון שטעמו אוסר כולם ולא חשיב כמבוער אך לרבי יהושע תימה לר"י איך מותר גוף אותם שכלו ואומר רבינו תם דבתורת כהנים בפרשת בהר סיני פליגי בקראי דתניא מן השדה תאכלו את תבואתה כל זמן שאתה אוכל מן השדה אתה אוכל מן הבית וכו׳ מכאן אמרו חכמים הכובש שלשה כבשים בחבית רבי אליעזר אומר כיון שכלה אחד מן השדה יבער הכל מן הבית והיינו אוכלין על הראשון דבשמעתין ואם תאמר לר׳ אליעזר לישתוק קרא מיניה דנפקא לן מולבהמתך [ג] וי"ל דסבר ר׳ אליעזר דאי לאו האי קרא ה"א דאותו המין דוקא יבער ולא יותר אע"פ שטעם האיסור מעורב בהן דלא דמי איסור דביעור לשאר איסורים דהא שרי לעניים וה"א דניחשביה כמבוער כיון שאין כאן אלא הטעם ור׳ יהושע סבר דודאי הטעם חשיב כמבוער והאי קרא אתי להתיר אף גוף אותו שכלה הואיל ומעורב בהן הטעם המותרין ומן השדה משמע ליה מן דבר שמקצת הטעם ממנו בשדה תאכלו אף האיסור שעמו ורבן גמליאל סבר ממשות של כל אחד שכלה מן השדה אסור אבל הטעם הוא כמבוער ובמגילת סתרים דרבינו נסים פירש דראשון היינו שניתן ראשון בכבוש ואחרון שניתן אחרון בכבוש והכי אמרינן בירושלמי מה טעם דרבי אליעזר הראשון נותן טעם באחרון [ד] הלכך אם כלה מן השדה אותו שכבש ראשון אוסר הכל אבל האחרון אינו נותן טעם בראשון [ה] ואם כלה מין האחרון מן השדה אינו אוסר אותם שנכבשו קודם וטעם דרבי יהושע אחרון נותן טעם בראשון פי׳ אף האחרון כדאמר הכא אף על האחרון וקסבר ר׳ יהושע דמיד כשכלה אחד מהמינים האחרון או הראשון או האמצעי כולן אסורין דנותן טעם זה בזה ורבי יהודה דמתניתין לחומרא כוותיה [ו] ורבן גמליאל סבר כדפרישית דהגוף שכלה אסור והטעם הוי כמבוער:

עד

מסורת הש"ס

(א) מו"ק יז., (ב) [פי׳ מתקבלין אצל הרב ואין מלקין עד שיסכימו בהכאתו ולא מימני אשמתא אלא על דבר חמור ובדבר חמור אין חולקין כבוד לרב. לפיכך השמתא עדיפא מן המלקות. ערוך ערך נגד ב׳], (ג) שביעית פ"ט משנה ה, (ד) [צ"ל דתניא והיא בתוספתא שביעית פ"ז הי"ב], (ה) שייך למתניתין,

עין משפט נר מצוה

יד א מיי׳ פ"ח מהל׳ יו"ט הלכה כ טוש"ע א"ח סי׳ תצו סע"ג:

טו ב מיי׳ פ"ז מהלכות ת"ת הלכה א סמג לאוין רח טוש"ע י"ד סי׳ שלד סעיף מב:

טז ג מיי׳ פ"ו מהלכות ת"ת הלכה יד סמג שם טוש"ע שם סעיף מג:

יז ד מיי׳ פ"א מהלכות יו"ט הלכה כב סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי׳ תצו סעיף א:

יח ה מיי׳ פ"ז מהלכות שמיטה הלכה ו סמג עשין קמח:

יט ו שם הלכה יא:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמרא דעדיפא עבדי ליה: (ב) רש"י ד"ה ולית ליה לר׳ יהודה וכו׳ מאותן שתביא ואותן פירות שלך שיש לך: (ג) ד"ה הכי גרסינן וד"ה מילתא וד"ה ושמע וד"ה רבי יהודה הד"א:

◆

מוסף תוספות

א. אע"פ שמחמיר על עצמו. תוס׳ שאנץ. ב. אדקתני או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער דמשמע הא החזירן למקומן אינו חייב לבער. תוס׳ הרא"ש. ג. וממילא ידענא דכל איסורין שבתורה איסורן בנותן טעם. שם. ד. כי הוא קולט טעם הציר והחומץ יותר מן האחרים וחוזר ופולט ונותן טעם בהם. שם. ה. דכבר שבע ליה טעמא. שם. ו. צא והבא לך אף אתה מאותו מין שנותן טעם. שם.

◆

רבינו חננאל

והא דשמתיה רב יוסף לבר נתן אסיא. משום דאתא מבי רב לפומבדיתא ביום טוב שני דעצרת, ואמר ליה אביי ולינגדיה מר, אמר ליה רב יוסף דעדיפא מינה עבדי ביה, כלומר השמתא חמורה מן המלקות, דבמערבא מימני אנגדא [תרגום במשוך היובל במגד שופרא] דבר בי רב, פירוש מתקבצין אצל הרב ואין מלקין עד שיסכימו בהכאתו, ולא מימנו אשמתא, למה שלא תהיה שמתא אלא על דבר חמור, ובדבר חמור אין חולקין כבוד לרב אלא משמתין אותו מיד, לפיכך השמתא עדיפה היא מן המלקות. **איכא דאמרי נגדיה כו׳.** ואמר ליה דטבא ליה עבדי ליה דכי המלקות קלה היא מן השמתא, דגרסינן באלו מגלחין בהאי ענינא דלא מימנו אשמתא דבר בי רב, מאי שמתא אמר רב שם מיתה. ושמואל אמר שמה היא. אמר רב יוסף שדי שמתא אדנבי דכלבא והיא דידה עבדא, ודברים ברורין הן. **כיוצא בו המוליך פירות שביעית כו׳.** ואקשינן ולית ליה לר׳ יהודה נותנין עליו חומרי מקום וכו׳. ואמר רב שישא לעולם אית ליה, ומלתא אחריתי איכא במתני׳ דלא איתמרא בהדיא, דמאחר שהורה שהמוליך ממקום שכלו למקום שלא כלו וממקום שלא כלו למקום שכלו, הוצרך עוד לפרש המוליך פירות שביעית ממקום שלא כלו למקום שלא כלו, ושמע שכלו מאותו מקום

רבינו חננאל (המשך)

שהביאם, ואתא לאוקמה דרבי יהודה לקולא ונדחה. ואפיכנא למתני׳ ואוקימנא רבי יהודה לחומרא חייב לבער, ות"ק לקולא אינו חייב לבער, והכין פירושו, ת"ק סבר כיון דאייתינהו ממקום שלא כלו למקום שלא כלו נסתלקו תורת אותו מקום שהביאו משם מעליו, ואע"ג דכלו התם השתא כיון דלא כלו הכא אין חייב לבער. ור׳ יהודה אומר לו צא והבא [לך] ממקום שהבאת [אתה] אותם, וכיון שאין שם מי יביא חייב לבער, וכאלו הביאם עכשיו ממקום שכלו למקום שלא כלו שנותנין עליו חומרי מקום שיצא משם, לפיכך חייב לבער. והא דאמר אביי ממקום שלא כלו למקום שכלו והחזירן למקומן שלא כלו, ת"ק סבר הרי הן בחזקתן, ור׳ יהודה סבר כיון דעיילינהו למקום שכלו נאסרו. ואתקפתא דרב אשי פשוטין הן. ואוקמה רב אשי בפלוגתא דהני תנאי, דתנן הכובש שלשה כבשין בחבית אחת, ר׳ אליעזר אומר אוכלין על הראשון, פירוש אותו הכבוש שכבש מתחלה, ור׳ יהושע אומר אף על האחרון כו׳, והכי קתני במתני׳, וכן הכובש שלשה כבשים בחבית אחת ולא כלה הכל, אלא אפילו נשאר אחד מהן אינו חייב לבער, רבי אליעזר אומר כיון שכלה אחד מהן חייב לבער, שאומר לו צא והבא לך אף אתה, וכיון שאינו מוצא להביא [לפיכך] חייב לבער, נמצא רבי יהודה דמחמיר כרבי אליעזר. וגרסי׳ בירושלמי מאי טעמא דר׳ אליעזר הראשון נותן טעם באחרון, מ"ט דרבי יהושע אחרון נותן טעם בראשון. **רבינא אמר בפלוגתא דהני תנאי,** דתניא אוכלין בתמרים עד שיכלה האחרון שבצוער, רשב"ג אומר אוכלין על של בין הכיפים. פירוש הנסבכין בין האמירין, שאיפשר לאדם ללקטן, ואין אוכלין על של בין השיצים, כגון שנסבכו על קוצין שמכין היד, שכל הרואה אותן מתיאש מהן, ואין נכשרין אלא לעופות. ת"ק כי הני, ור׳ יהודה אומר אומרים לו צא והבא לך אף אתה ממקום שאתה בו, ואם כלה מאותו המקום חייב לבער ולא חיישינן מה שיש בצוער.